

7 septembrie, ora 19.30

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

MARI ORCHESTRE ALE LUMII

Sala Palatului

ORCHESTRA FILARMONICĂ DIN ISRAEL

LAHAV SHANI dirijor

ALEXANDRE KANTOROW pian

Enescu *Rapsodia română* în la major op. 11 nr. 1

Prokofiev Concertul nr. 2 în sol minor pentru pian și orchestră op. 16

Andantino – Allegretto / Scherzo: Vivace / Intermezzo: Allegro moderato / Finale: Allegro tempestoso

Brahms Simfonia nr. 1 în do minor op. 68

Un poco sostenuto – Allegro / Andante sostenuto / Un poco allegretto e grazioso / Adagio – Allegro non troppo, ma con brio

George Enescu (1881-1955): *Rapsodia română* în La major op. 11 nr. 1

Data de 14 august 1901 este cea care figurează la finalul manuscrisului *Rapsodiei Române* op. 11 nr. 1 în La major de George Enescu. Compozitorul avea, atunci, 19 ani și, poate, nu intuia că aceea avea să rămână, cel puțin până în momentul de față, cea mai cântată, mai cunoscută și, deci, cea mai de succes dintre realizările sale componistice. Esența rapsodiei și, poate, una dintre explicațiile popularității sale este dansul. De fapt, Enescu aduce în același spațiu 14 teme-culori, înlănțuite într-o alchimie pe care doar compozitorul a stăpânit-o, apelând la dansurile populare ale timpului său, cântate fie la țară, fie la oraș de lăutari. Autorul ar fi pretins, cu modestia despre care au rămas atâtea mărturii, că *Rapsodia I* nu este decât „o suită de cântece puse laolaltă fără să mă gândesc prea mult la asta.” Și totuși, schițele rămase demonstrează atât meticulozitatea cu care a operat această succesiune, cât și grija cu care a ales cele mai bune soluții de orchestrație.

Rapsodiile române op. 11 au fost puse pe portativ la Paris și prezentate în primă audiție la Ateneul Român, în 8 martie 1903, chiar sub bagheta compozitorului. Cu toate că erau echivalente cu succesul, Enescu s-a îndepărtat constant, odată cu trecerea timpului, de *Rapsodii*. Le numea, spre final, „păcatele tinereților”. Îl deranja, nu neapărat interesul pentru cele două lucrări op. 11, ci faptul că numai acestea interesau publicul și pe animatorii vieții muzicale. Cu toate acestea, așa cum conchide Pascal Bentoiu, în Breviarul enescian: „...să nu fim nedrepți cu rapsodiile. Ele rămân, totuși, minunate.”

Serghei Prokofiev (1891-1953): Concertul nr. 2 în sol minor pentru pian și orchestră op. 16

La vârsta de 22 de ani, Serghei Prokofiev încheia compoziția Concertului nr. 2 în sol minor pentru pian și orchestră, o lucrare care oglindea perfect fenomenala sa tehnică interpretativă și, în același timp, le servea contemporanilor încă o mostră componistică generatoare de reacții cu dublu vector. Pentru că la prima audiție, din 23 august 1913, de la Pavlosk, lucrarea a provocat șoc și indignare în rândul majorității publicului și a criticii, dar și uralele extatice ale unei minorități amatoare de sonorități moderne. Versiunea pe care o ascultăm în prezent este, însă, cea din 1923, când Prokofiev a rescris partitura, manuscrisul original fiind distrus în întregime, în timpul unui incendiu, în 1917, în contextul Revoluției Ruse.

Concertul este structurat în patru mișcări și debutează cu un *Andantino* liric, misterios și melancolic.

Pianul își face intrarea cu o temă poetică și meditativă, care, sprijinită de discursul orchestral, se intensifică treptat, atingând în cele din urmă binecunoscutele nuanțe sardonice specifice lui Prokofiev. A doua parte este un *Scherzo*, diabolic din punct de vedere interpretativ, care evoluează cu obstința unui *perpetuum mobile*, solicitând la maximum pe tot parcursul său, într-un iureș de neoprit, toate posibilitățile tehnice ale solistului.

Program

În continuare, Prokofiev aduce un *Intermezzo* tratat în mod grotesc – ironic, care începe în declarațiile tunătoare, amenințătoare ale trombonilor și se transformă într-un marș în egală măsură comic și alienant, contrazicând, astfel, sarcastic, titlul mișcării. Finalul virtuos irumpe într-un discurs fulminant, cu rădăcini tematice în prima mișcare, concentrându-se ulterior pe un subiect secundar, mai calm, cu un evident parfum tradițional rusesc, tot parcursul muzical culminând cu o apoteoză sălbatică și exuberantă. Lucrarea, dedicată de Prokofiev prietenului său din facultate, Max Șmitgov, care s-a sinucis cu câteva luni înaintea premierei, este un adevărat tur de forță și un prilej de anxietate inclusiv pentru Prokofiev, care mărturisea în 1927, după un concert la Moscova: „Am urcat pe scenă cu o stare de spirit destul de calmă. Însă nu am reușit să mențin acest calm pe parcursul celor mai dificile părți iar cadența și începutul celei de-a treia mișcări, în care mâinile sar una peste cealaltă, le-am cântat prost. În orice caz, restul concertului l-am cântat bine și cu entuziasm.”

Johannes Brahms (1833-1897): Simfonia I în do minor op. 68

Johannes Brahms a lucrat îndelung la Simfonia I în do minor, aproape două decenii. Având umbra lui Beethoven pe umerii săi, i-a fost extrem de greu să pășească pe terenul simfonic. Efortul depus a meritat, Brahms reușind la 43 de ani să-și depășească angoasa legată de moștenirea beethoveniană până la gradul încrederii depline în propriile forțe componistice. „Simfonia mea este lungă și nu foarte cuceritoare” îi scria anxios compozitorului Carl Reinecke înaintea premierei din 4 noiembrie 1876 de la Karlsruhe. Și deși în timp lucrarea a generat reacții contradictorii în rândul criticilor, la prima sa audiție, *Simfonia I* a beneficiat de o primire călduroasă.

Eduard Hanslick a atras atenția asupra conflictului faustian din ampla introducere a primei mișcări, exprimat muzical prin acordurile masive din deschiderea simfoniei și implicațiile lor cromatice. De altfel, introducerea este urmată de un *Allegro* dramatic, în care speranța se luptă continuu cu angoasa disperării, sentimentul expansiunii dinamice brahmsiene fiind perceput extrem de pregnant. Cele două mișcări mediane ne conduc pe un cu totul alt palier expresiv, arătându-ne o altă fațetă a compozitorului german. *Andante sostenuto* este marcat de un lirism unduios și o expresivitate avântată iar solourile captivante ale viorilor prefigurează viitorul Concert pentru vioară și orchestră; în timp ce a treia parte, *Un poco allegretto*, cu alura sa luminoasă și zâmbetele dulci-amăruie de sorginte schubertiană, reprezintă nu doar o replică personală la scherzourile lui Beethoven, ci și un binevenit respiro înaintea ultimei mișcări. Pentru că introducerea care precedă finalul are o componentă expresivă la granița terorii, un ton emoțional întunecat care va fi în cele din urmă spart de chemarea radioasă a cornului și de coralul solemn care ne conduce către eliberare și seninătate. Apoi, ca o confirmare, coardele intonează o temă care seamănă foarte mult cu *Oda bucuriei*, un omagiu explicit și intenționat. Când un ascultător a remarcat ironic această asemănare melodică, Brahms ar fi replicat agasat: „Orice idiot poate observa asta”. Există, într-adevăr, multe referințe beethoveniene în Simfonia în do minor dar, chiar dacă dirijorul Hans von Bulow o numea, admirativ, desigur, „a X-a de Beethoven”, vocea sa rămâne distinct brahmsiană.

Ioana Marghita

Orchestra

Filarmonica din Israel a fost înființată în 1936 de Bronislaw Huberman, iar concertul de inaugurare, care a avut loc la 26 decembrie 1936, a fost dirijat de Arturo Toscanini. IPO concertează periodic la Tel Aviv, Ierusalim, Haifa și pe întreg teritoriul Israelului. IPO efectuează în mod regulat turnee în centre culturale și festivaluri prestigioase din lume. Compozitorii israelieni sunt promovați prin numeroase prime audiții prezentate de Filarmonica din Israel. IPO a contribuit la absorbția de noi muzicieni imigranți și i-a inclus în rândurile sale. Orchestra i-a avut alături pe cei mai mari dirijori și soliști din lume, precum și tinere talente din Israel și din străinătate.

În cadrul KeyNote, programul de educație muzicală și de sensibilizare al IPO, muzicienii orchestrei susțin concerte în numeroase școli și concerte pentru elevi la Auditoriul Charles Bronfman din Tel Aviv. În 1969, maestrul Zubin Mehta a fost numit consilier muzical al IPO, iar în 1977 a devenit directorul muzical al instituției. Maestrul Mehta s-a retras în octombrie 2019 și, în urma pensionării sale, Filarmonica din Israel l-a numit Director Muzical Emerit. Lahav Shani a devenit director muzical în stagiunea 2020-21.

Dirijor

Lahav Shani, director muzical al Filarmonicii din Israel, este dirijor șef al Orchestrei Filarmonicii din Rotterdam din 2018, fiind cel mai tânăr dirijor șef din istoria acestei orchestre.

Anterior, a fost dirijor principal invitat al Orchestrei Simfonice din Viena. În februarie 2023, Filarmonica din München l-a numit dirijor șef, mandat care va începe din septembrie 2026.

Colaborarea sa strânsă cu Filarmonica din Israel a început în 2007, când a interpretat Concertul pentru pian de Ceaikovski sub bagheta lui Zubin Mehta, și a continuat în 2010, când acesta

l-a invitat să se alăture Filarmonicii din Israel în turneul orchestrei în Orientul Îndepărtat, în calitate de pianist, dirijor asistent și contrabasist.

În 2013, după ce a câștigat Concursul Internațional de Dirijat „Gustav Mahler” de la Bamberg, orchestra l-a invitat să dirijeze concertele de deschidere a stagiunii lor.

Printre concertele sale ca dirijor invitat se numără concerte cu Filarmonica din Viena, Filarmonica din Berlin, Orchestra Gewandhaus, Filarmonica din München, Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii Bavareze, Orchestra Simfonică din Londra, Filarmonica La Scala, Orchestra Simfonică din Boston, Orchestra Simfonică din Chicago, Orchestra Regală Concertgebouw, Orchestra din Philadelphia, Orchestra Festivalului de la Budapesta, Orchestre de Paris și Orchestra Filarmonicii.

În martie 2022 a dirijat concertul caritabil de la München, în beneficiul Ucrainei, alături de Anne-Sophie Mutter și de cele trei orchestre ale orașului, Orchestra de Stat Bavareză, Orchestra Simfonică a Radioului Bavarez și Filarmonica din München.

În stagiunea 2022-23, s-a întors la Filarmonica din München pentru o serie de concerte în Elveția și München și, de asemenea, a început rezidența de trei ani la Konzerthaus Dortmund.

Născut la Tel Aviv în 1989, Lahav Shani și-a început studiile de pian la vârsta de șase ani cu Hannah Shalgi, înainte de a continua cu profesorul Arie Vardi la Școala de Muzică Buchmann-Mehta. A continuat să studieze dirijatul cu profesorul Christian Ehwald și pianul cu profesorul Fabio Bidini la Academia de Muzică „Hanns Eisler” din Berlin, unde l-a avut ca mentor pe Daniel Barenboim.

Ca pianist, a concertat în postura de solist sub bagheta lui Daniel Barenboim, Zubin Mehta și Gianandrea Noseda. A dirijat concerte de pian cu numeroase orchestre, printre care Filarmonica din Viena, Orchestra Philharmonia, Filarmonica La Scala, Staatskapelle Berlin și Royal Concertgebouw Orchestra.

De asemenea, are o experiență considerabilă în interpretarea repertoriului cameral.

Invitat frecvent la Festivalul de la Verbier, a concertat, de asemenea, la Festivalul de muzică de cameră de la Aix-en-Provence Easter și la Jerusalem Chamber Music Festival, precum și în recitaluri în duo cu Martha Argerich.

Alexandre Kantorow a fost aclamat de critici drept „tânărul țar al pianului” (Classica) și „Liszt reîncarnat” (Fanfare), a primit numeroase premii și este invitat să concerteze în întreaga lume. În 2019, la vârsta de 22 de ani, a fost primul pianist francez care a câștigat Medalia de Aur la Concursul Ceaikovski, precum și Marele Premiu, acordat doar de trei ori până atunci în istoria concursului. Kantorow și-a început cariera de timpuriu; la 16 ani și-a făcut debutul la festivalul „La Folle Journée” din Nantes și de atunci a cântat cu cele mai renumite orchestre din lume. Printre evenimentele importante din stagiunile recente și

©Sasha Gusov

viitoare se numără concertele cu Orchestra din Paris, Staatskapelle Berlin, Philharmonia Orchestra, Royal Stockholm Philharmonic, Vienna Symphony, Boston Symphony, Montreal Symphony și Minnesota Orchestras și turnee cu Orchestre National de Toulouse, Budapest Festival Orchestra și Munich Philharmonic. A concertat sub bagheta dirijorilor Rouvali, Barenboim, Kochanovsky, Yamada, Petrenko, Ivan Fischer, Sokhiev și Pappano, printre alții.

Kantorow a avut recitaluri în săli de concert importante, precum Concertgebouw Amsterdam în cadrul seriei Master Pianists, Konzerthaus Berlin, Queen Elizabeth Hall Londra, Philharmonie de Paris, BOZAR din Bruxelles, Stockholm Konserthus și a concertat în cele mai prestigioase festivaluri, inclusiv La Roque d'Anthéron, Piano aux Jacobins, Verbier Festival și Klavierfest Ruhr. În stagiunea 21/22 a fost Artist-in-Residence (Artist în Rezidență) la Radio France, la festivalul Gstaad alături de Orchestre Philharmonique de Monte Carlo. Muzica de cameră este, de asemenea, una dintre marile sale plăceri și cântă în mod regulat cu artiști precum Victor Julien-Laferrière, Renaud Capuçon, Daniel Lozakovich și Matthias Goerne. Kantorow înregistrează exclusiv la BIS și se bucură de aprecieri favorabile în critica de specialitate. În 2022 a primit un dublu Diapason d'Or pentru înregistrările sale cu lucrările solo de Brahms și Concertele nr. 1 și nr. 2 de Saint-Saëns; înregistrarea sa cu Brahms primind, de asemenea, Trophée Radio Classique 2021. De asemenea, discurile sale cu Concertele nr. 3-5 de Saint-Saëns și cel cu lucrările solo de Brahms, Bartók și Liszt au primit Diapason d'Or și Choc de l'Année (Classica) în 2019 și 2020; iar înregistrarea recitalului său „à la Russe” a primit numeroase premii și distincții în 2017, inclusiv Choc de l'Année (Classica), Diapason découverte (Diapason), Supersonic (Pizzicato) și CD des Doppelmonats (PianoNews).

Kantorow este laureat al Fundației Safran și al Banque Populaire, iar în 2019 a fost desemnat „Revelația muzicală a anului” de către Asociația Criticilor Profesioniști. În 2020, a câștigat Victoires de la Musique Classique la două categorii: Înregistrarea anului și Solistul instrumentist al anului. În 2021 a primit Trophée d'Année din partea Radio Classique.

Născut în Franța, de origine franco-britanică, Kantorow a studiat cu Pierre-Alain Volondati, Igor Lazko, Franck Braley și Rena Shereshevskaya.